

DE EU-TOLKENRICHTLIJN

Kwaliteitsvol tolken en vertalen, garantie voor een eerlijk proces

DOOR YOLANDA VANDEN BOSCH

De beschikbaarheid, betrouwbaarheid, partijdigheid en kwaliteit van gerechtstolken en -vertalers vormen vaak een probleem. De Richtlijn 2010/64/EU verhelpt daaraan met minimumnormen, maar België haalde de deadline voor omzetting niet.

De problemen rond gerechtstolken en -vertalers zijn legio en hangen samen met een gebrek aan een nationaal register, kwaliteitscriteria, opleiding, screening, deontologie en juridische kennis. Bestaande lijsten hanteren verschillende of geen criteria en worden amper of helemaal niet geüpdatet. (Uitzondering hierop is het opleidings- en certificeringsproject aan de KU Leuven, vroegere Lessius). Ook het oproepsysteem, de akoestiek en de opstelling ter zitting hinderen een professionele inzet en advocaten, magistraten en politie houden onvoldoende rekening met de tolk: ze spreken te snel en gebruiken niet-eenduidige terminologie. In sommige gevallen volgt zelfs vrijspraak of nietigheid door een beroep te doen op een niet-beëdigde tolk of vertaler.

EINDELIJK UNIFORME MINIMUMNORMEN

Om aan die problemen tegemoet te komen, bevat de Richtlijn 2010/64/EU gemeenschappelijke minimumnormen voor kosteloze en adequate vertolking en vertaling van essentiële processtukken voor verdachten en beklaagden die de procestaal niet spreken of verstaan, in alle fasen van de strafprocedure en bij tenuitvoerlegging van een

Europees aanhoudingsbevel. Vereist zijn een nationaal register, klachtenprocedures, kwaliteitsvereisten, vorming van de gerechtelijke actoren en nieuwe technologieën zoals videoconferentie. Dat vormt de basis voor de richtlijnen recht op informatie (2012/13/EU, *PB* 1.6.2012, L142/1), toegang tot een advocaat (2013/48/EU, *PB* 6.11.2013, L294/1) en de slachtofferrichtlijn (*PB* 2012/29/EU). Expliciete aandacht gaat naar tolkbijstand voor juridisch advies dat rechtstreeks verband houdt met een verhoor of een zitting tijdens de procedure, de instelling van een beroep of andere procedurele verzoeken. De anderstalige moet kunnen begrijpen waarvan hij verdacht wordt, hij moet zich daartegen kunnen verdedigen, moet de kans krijgen zijn versie van de feiten uit te leggen, zijn raadsman te wijzen op verklaringen waarmee hij het niet eens is en effectief deel te nemen aan het proces. De deadline voor omzetting van die Richtlijn – 27 oktober 2013 – haalde België helaas niet.

HET SPAGAAT VOOR DE ADVOCAAAT

Het BJB wijst bij kosteloze juridische bijstand wel een advocaat aan die de taal van de beklaagde of verdachte machtig is of een andere taal kent waarin beiden zich kunnen uitdrukken. Lukt dat niet, wordt

een kosteloze tolk ingeschakeld, voor maximaal drie uur. Een tijdsbeperking die niet te rijmen valt met een eerlijk proces. De vraag is ook of de talenkennis van een advocaat volstaat voor een effectieve communicatie? Buiten de terechtzitting staat men zelf in voor een tolk. Kan dat in het licht van de richtlijn? Kan eenzelfde tolk optreden bij een vertrouwelijk gesprek en het verhoor?

EERSTE STAP

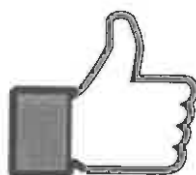
Pas in 2014 vormde het wetsvoorstel Becq¹ de start voor een wettelijk kader: een nationaal register met afnameplicht, vereisten van beroepsbekwaamheid en juridische kennis, identificatie en klachtenprocedures. Het is nu wachten op uitvoeringsbesluiten rond opleiding, bijscholing en screening van taal- en rechtskennis, tolk- en vertaaltechnieken en deontologie. Er moeten klachtenprocedures uitgewerkt worden voor een weigeringsbeslissing, voor de toekenning van een tolk in een andere taal dan die van de verdachte/beklaagde, of een partijdige of niet-kwalitatieve tolk.

TO DO'S

Als de overheid volgens het EHRM instaat voor de kwaliteitsbewaking, en de rechter de 'ultimate guardian' van het eerlijk proces is, dan is het de taak van de advocaat bij elk probleem onmiddellijk te reageren via klachtenprocedures en voor de nationale rechtbanken, desnoods via Straatsburg of Luxemburg. Onmiddellijke registratie van incidenten tijdens het onderzoek is dus vereist.

De advocaat kan ook zelf bijdragen tot een nauwkeurige vertolking door enkele 'vuistregels' in acht te nemen: houd een briefing vooraf, vermijd zegswijzen of dubbelzinnig taalgebruik, spreek duidelijk en goed hoorbaar, in een gestaag tempo. De focus ligt steeds op de anderstalige: richt vragen en opmerkingen rechtstreeks tot hem, niet tot de tolk. Bij consecutief tolken, zoals in een vertrouwelijk gesprek, geeft de tolk signalen als hij een pauze wil voor vertolking. Houd daar rekening mee. Een professionele tolk neemt notities (data, namen, ...) maar vernietigt die in aanwezigheid van de advocaat. Communicatie via tolken eist specifieke vorming van tolken en vertalers, maar ook van magistraten, politie én advocaten. Licht daarin een uitdaging voor de OVB?

Vind ons
leuk en
blijf op de
hoogte van
wat de OVB
denkt en doet via
[www.facebook.com/
ordevanvlaamsebalies](http://www.facebook.com/ordevanvlaamsebalies)

VOLG UW ORDE
NU OOK OP
Facebook!

VIVES/BRUGGE BUSINESS SCHOOL

POSTGRADUAAT
VENNOOTSCHAPSRECHT

© 28/11/2014

EXPERT CLASS
VERMOGENS- EN SUCCESSIE

© 10/10/2014

INFO & INSCHRIJVINGEN:

VIVES/BRUGGE BUSINESS SCHOOL
Xaverianenstraat 10 - B-8200 Brugge

Ann Maackelberghe - T 050 30 51 92
Gilbert Van Nieuwenhuyze - GSM 0495 321 484
e-mail: info@bruggebusinessschool.be

WWW.BRUGGEBUSINESSSCHOOL.BE

¹ DOC 53 1499/006, DOC 53 1499/008, Senaat Wetgevingsstuk nr. 5-2498/1.